

UDK: 355.456 (581)

izvorni znanstveni članak

30. rujna 2014.

Prof.dr.sc. Vesna KAZAZIĆ,

Goran KARANOVIC,

student poslijediplomskog doktorskog studija

ISTIČE VRIJEME ZA AFGANISTAN – GODINA ODLUKE NAKON POVLAČENJA MEĐUNARODNIH SNAGA

Sažetak:

NATO snage, skupa sa zemljama saveznicama okupljene u Međunarodne snage za potporu sigurnosti u Afganistanu (ISAF), završavaju svoju misiju i povlače se do kraja 2014. godine. Zemlja je daleko od stabilnosti, suočena sa svakodnevnim terorističkim napadima, eksplozijama autobombi u urbanim sredinama te aktivnim gerilskim ratom s talibanskim pobunjenicima koji i dalje kontroliraju velike dijelove unutrašnjosti zemlje, kriminalnim bandama i lokalnim moćnicima, ali i nacionalnom heterogenošću kao i sve dubljom etničkom podijeljenošću društva između naroda Afganistana – Paštuna, Tadžika, Hazara i Uzbeka. Osnovni cilj međunarodnih snaga je omogućiti afganistanskim vlastima efektivnu sigurnost na području čitave države kako ta zemlja više nikad ne bi mogla biti utočište za teroriste. NATO stručnjaci su pomogli ustrojiti i trenirati domaću vojsku - Afganistanske nacionalne sigurnosne snage (ANSF), koja do kraja godine treba preuzeti punu odgovornost za svoju državu. Oružane snage Afganistana suvereno drže samo središte zemlje, dok je upitno kako će se nakon povlačenja NATO-a vlast održati u unutrašnjosti.

Gerilska taktika talibanskih pobunjenika i asimetrični način ratovanja pokazale su se iznimno učinkovitima protiv međunarodnih snaga. Sijanje straha i razdora, bombaški napadi te infiltriranja unutar Afganistanskih nacionalnih sigurnosnih snaga taktike su na koje ne postoji adekvatan odgovor na terenu. Demokratska vlada u Afganistanu je u velikim problemima s korupcijom i bezakonjem. Tradicionalni uzgoj narkotika u svjetskoj prijestolnici opijuma jedan je od glavnih izvora financiranja lokalnih moćnika, kriminalnih bandi i talibanskih pobunjenika. Afganistan je jedna od svjetskih prijestolnica

proizvodnje narkotika uz procjene da se skoro 90% opijuma u svijetu proizvede u Afganistanu.

Kroz ovaj rad propitat će se učinci misija NATO-a i saveznika u Afganistanu, dati iscrpan pregled trenutnog stanja te analizirati kakvi scenariji mogu očekivati ovu zemlju koja je nakon 30 godina različitih previranja i okupacija u stanju krhke ravnoteže. Hoće li Afganistan nakon povlačenja dosadašnjeg stabilizacijskog faktora - međunarodnih snaga - skliznuti u kaos, sukobe s talibanskim pobunjenicima ili međuetničke sukobe? Ili su mnogobrojne stajaće Afganistanske nacionalne sigurnosne snage dovoljne da očuvaju trenutni režim potvrđen na demokratskim predsjedničkim izborima.

Ključne riječi: Afganistan, NATO, ANSF, Talibani, Povlačenje.

Uvod

Međunarodne snage za potporu sigurnosti u Afganistanu (ISAF), predvođene SAD-om i NATO-om povlače se iz Afganistana do kraja 2014. godine. U toku je dogovaranje pravnog okvira za ostanak prvenstveno neborbene međunarodne misije sa zadatkom obuke, savjetovanja i obrazovanja Afganistanske narodne armije i nakon 2014. godine te određenog broja oružanih snaga SAD-a. No, sve to će biti samo mali fragment velike sile koja je posljednjih 13 godina radila na porazu Al Kaide i uništenju terorističkih uporišta, suzbijanju otpora talibanskih pobunjenika, treniranju golemih stajaćih Afganistanskih nacionalnih sigurnosnih snaga (ANSF) te izgradnji stabilne i demokratske države Afganistan.

Duga iscrpljujuća međunarodna misija u koju su utrošeni trilijuni dolara imala je ograničen uspjeh. Talibani su i dalje velika prijetnja koja uporište i zaštitu nalazi u planinskim selima u unutrašnjosti Afganistana te u prekograničnom Pakistanu. Znatna potpora talibanskim pobunjenicima dolazi i od dijela naroda Afganistana što otežava posao međunarodnim snagama. Taktike gerilskog ratovanja, sijanje terora i razdora, infiltracije i atentati bili su nerješiva enigma za ISAF i ANSF. Iako se ANSF čine kao jedinstvena državna vojska, ona je faktički podijeljena po etničkim linijama te postoji zabrinutost da bi te podjele nakon povlačenja međunarodnih snaga mogle prevladati napore za zajedništvom. Također se u brojnim sredinama bilježi velika povezanost afganistanskih policija s lokalnim moćnicima. Afganistanska vlada u Kabulu ima tek labavu vlast u trećoj najkorumpiranijoj državi svijeta koja je u posljednjih 13 godina dosegla prvo mjesto u izvozu opijumskog maka. Posao s opijatima financira lokalne i plemenske moćnike, paravojne formacije te talibanske pobunjenike. Društvo je etnički heterogeno, tradicionalno plemenski ustrojeno bez ukorijenjene svijesti o zajedničkoj državi što dodatno otežava posao vlastima Afganistana u razdoblju koje slijedi.

Najveća prekretnica u nedavnoj povijesti Afganistana – povlačenje međunarodnih snaga, koje su se pokazale kao dosadašnji ustrojbeni i stabilizacijski faktor Afganistana – dogodit će se do kraja godine kada će se Vlada u Kabulu i ANSF sami suočiti s upropaštenim gospodarstvom, bezakonjem i talibanskom gerilom. Tek nakon toga će se moći vidjeti pravi rezultati međunarodnih misija koje su po mišljenju brojnih svjetskih stručnjaka i vojnih analitičara u Afganistanu ostavile nedovršen posao.

Teret povijesti: Afganistan u žrvnju velikih sila

Za vrijeme 50-ih, 60-ih i početka 70-ih, Afganistan je bio u zaletu modernizacije i napretka, balansirajući kao neutralna država između SAD-a i SSSR-a, primajući zapadnjački način života. Teška nedavna povijest u žrvnju velikih sila tog vremena počinje prevratima u vlasti 70-ih te vojnom okupacijom Afganistana od strane SSSR-a 1979. godine. SAD kao glavni vojni pandan predvodnika Varšavskog pakta kroz CIA-inu operaciju "Ciklon" pristupa rušenju sovjetske invazije iznutra. "CIA je djelovala brzo u naoružavanju mudžahedinskih boraca kako bi ih adekvatno pripremila za borbenu uporabu protiv Sovjeta."¹ Kontinuiranim napadima mudžahedini su destabilizirali sovjetske snage koje se nakon desetljeća okupacije povlače pod pritiskom sve veće potpore mudžahedinima u toj zemlji. "Mudžahedini su se sastojali uglavnom od lokalnih plemena koji su se udružili u borbi protiv komunističkog preuzimanja Afganistana, ali i od mnogih stranih boraca koje je u službu pozvala Pakistanska specijalna služba ISI."²

Nakon povlačenja SSSR-a, mudžahedini uspostavljaju vlast u Afganistanu. Ubrzo nakon kreću unutarnja previranja među njihovim brojnim frakcijama. Jedna od njih – talibani – pokreću afganistanski građanski rat, osvajaju glavni grad Kabul i uspostavljaju Islamski Emirat Afganistan sa strogim šerijatskim zakonima, koji uskoro postaje centar terorističke organizacije Al Kaida. Nakon 11.09.2001. i terorističkog napada na SAD, svijet se mijenja. NATO se prvi put u povijesti poziva na član 5. Povelje NATO-a o zajedničkoj obrani proglašivši napad na SAD napadom na sve NATO članice, čime je stvorena mogućnost kolektivnog vojnog odgovora. Predsjednik Sjedinjenih Američkih Država George W. Bush najavljuje rat protiv terorizma i upućuje ultimatum afganistanskim vlastima: "Predajte teroriste ili dijelite njihovu sudbinu."³ Zračnim udarima na ciljeve

¹ BILLARD, JR., Robert D., "Operation Cyclone: How the United States Defeated the Soviet Union", Undergraduate Research Journal at UCCS, Volume 3.2, Oct. 2010.

² RASHID, Ahmed: "Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia", New Haven, CT: Yale University Press, 2000, str. 129.

³ CNN.com/World: "Bush delivers ultimatum" - http://edition.cnn.com/2001/WORLD/asiapcf/central/09/20/ret.afghan.bush/index.html?_s=PM:asiapcf

talibanskog režima i logore za obuku al Kaide srušen je talibanski režim. Preživjeli ekstremisti se povlače u planinsku unutrašnjost na jugu zemlje i pokreću gerilski rat.

Prva NATO operacija izvan Euroatlanskog područja

Već 11 godina, od 2003., NATO savez predvodi Međunarodne snage za potporu sigurnosti u Afganistanu (ISAF) u združenom naporu 28 država članica i 22 države nečlanice koje pod mandatom UN-a nastoje spriječiti da Afganistan ponovno postane utočište za teroriste ali i stvoriti sigurno okruženje te asistirati afganistanskim vlastima u cilju obnove države i stvaranja bolje budućnosti za njihov narod, izgradnje nacionalnih sigurnosnih snaga, programa razoružanja, reforme pravosuđa, borbe protiv narkotika te projekata obnove, u skladu sa zaključcima Bonske konferencije koja je postavila temelje suvremenog Afganistana u prosincu 2001.

James W. Peterson, pišući o Afganistanu u svom djelu "NATO i terorizam"⁴, navodi kako su pojedine države članice ISAF-a bile fokusirane na posebna područja djelovanja unutar misije u Afganistanu. Primjerice, Italija je bila ključna nacija koja je preuzela odgovornost za reformu sudstva, Njemačka je osigurala potporu u treniranju policije, Ujedinjeno Kraljevstvo je imalo primarnu odgovornost za borbu protiv narkotika, Japan je radio na razoružanju, demobilizaciji i reintegraciji, a države SAD-a su preuzele generalni nadzor treniranja i izgradnje Afganistanske narodne armije.

Paralelno ISAF-u, u Afganistanu djeluje Operacija trajna sloboda (Operation Enduring Freedom - OEF), koju provode Sjedinjene Američke Države zajedno s koalicijom međunarodnih saveznika. Riječ je o vojnoj operaciji usmjerenoj na borbu protiv ostataka Al Kaide i talibanskih terorista. Snage SAD-a i saveznika sudjeluju i u ISAF-u unatoč činjenici kako se obje vojne misije izvode na istom teritoriju, ali njihovo djelovanje je odvojeno. ISAF je prva NATO misija izvan tradicionalnog Euroatlanskog područja koja je označila početak novog doba Saveza, ojačanog uspješnim nadilaženjem izazova nakon okončanja Hladnog rata i NATO-vih transformacija u uvjetima globalne borbe protiv terorizma. "Ovo nije NATO tvoga tatiće!", čuvena je konstatacija u govoru koji je tadašnji generalni tajnik NATO-a Lord Robertson održao u Washingtonu 2003. godine i kojom je potvrdio znatne promjene Saveza te poručio da "Oni koji nisu spremni ići u Afganistan će ustanoviti da Afganistan ide njima."⁵

⁴ PETERSON, James W.: "NATO and Terrorism: Organisational Expansion and Mission Transformation, Continuum, New York, 2011., str. 84.

⁵ Govor Generalnog tajnika NATO-a, Lorda Robertsona na Konferenciji o Maršalovom naslijeđu: "12 Nov. 2003. Uloga Transatlanske zajednice u izgradnji mira i sigurnosti" <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s03112a.htm>

Afganistanska gerila i civilne žrtve

Na početku svoje misije u ratom opustošenoj zemlji, ISAF kontrolira samo Kabul i okolicu. Zbog široke potpore značajnog dijela lokalnog stanovništva talibanskim pobunjenicima, uvjerljiva vojna premoć nije rješenje te je potrebno osmisliti drugačiji pristup. Analizirajući gerilske borbe širom svijeta, Robert Taber tvrdi kako je narod ključni faktor gerilskog ratovanja, a gerilu uspoređuje s narodom za razliku od vladinih vojnika koji predstavljaju vladajući režim. U praktičnom smislu to znači da je civilno stanovništvo za gerilske borbe kamuflaža, obavještajna mreža, ured za novačenje i komunikacijski servis bez čije aktivne i konstantne pomoći ne bi mogli preživjeti. "Bez pristanka i aktivne pomoći naroda, gerilski ratnici bi bili samo banditi koji ne bi mogli dugo opstati."⁶ Svjesni činjenice da u heterogenom društvu Afganistana postoji znatan broj stanovnika koji talibanske pobunjenike ne vide kao neprijatelje, međunarodni partneri uspostavljaju posebne jedinice koje će pokušati zadobiti simpatije Afganistanaca. To su Provincijski timovi za obnovu (PRT), civilno-vojne jedinice osmišljene da putem balansa vojnih i ne-vojnih sredstava i posvećenosti projektima obnove (cestovne, vodovodne infrastrukture, itd.) i obuke o promociji dijaloga smanje jaz između međunarodnih snaga i lokalnog stanovništva te pomognu u procesu širenja vlasti središnje afganistanske vlade.

Pokušaj da se steknu simpatije među lokalnim stanovništvom nije ispunio očekivanja. Brojne optužbe za loša postupanja, pretežito vojnika SAD-a, u nizu incidenata poput "paljenja Kurana, oskrvnjivanja mrtvih, civilnih žrtava kao i zračni napadi dronovima s visokim brojem civilnih žrtava"⁷ negativno su odjeknuli u lokalnoj javnosti i utjecali na nepopularnost međunarodnih trupa u Afganistanu. "Pored revolta Afganistanaca, česte pojave civilnih žrtava unosile su pomutnju i u redove međunarodnih saveznika, tako Peterson bilježi slučaj masovne pogibije civila: "U svibnju 2007, zabilježena je zabrinutost, posebice od strane Njemačke zbog činjenica da su operacije koje su sprovodile Specijalne snage SAD-a (SOF) rezultirale smrću 90 Afganistanskih civila."⁸

Razina zabrinutosti te nezadovoljstvo unutar saveznika nastavlja rasti, zajedno s civilnim žrtvama te revoltom stanovništva Afganistana i u narednim godinama.

⁶ TABER, Robert: "War of the Flea: The Classic Study of Guerrilla Warfare", Washington DC: Brassey's INC, 2002., str. 11.-12.

⁷ ZENEBE, Abdi: The post NATO Afghanistan: Prospects and challenges", European Scientific Journal, Special edition vol. 2., prosinac, 2013. str. 237.

⁸ PETERSON, op. cit., str. 91.

Tabela⁹ – Veći incidenti s civilnim žrtvama 2006. – 2009.

Datum	Lokacija	Procjena broja civilnih žrtava*	Vojne snage / tip incidenta
14.06.2009.	Kirjan Distrikt, provincija Dai Kundi	NA/13	Međunarodne snage / ciljani zračni udar
04.05.2009.	Bala Boluk, provincija Farah	26/28	Specijalne snage SAD-a (SOF) / borbeno djelovanje (troops in contact - TIC)
17.02.2009.	Gozara Distrikt, provincija Herat	13/13	Snage SAD-a / nespecifisirani zračni udar
05.11.2008.	Shah Wali Kot distrikt, provincija Kandahar	37/37	Snage operacije Trajna sloboda (OEF) i Afganistanske snage sigurnosti (ANSF) TIC
21./22.08.2008.	Distrikt Shindand, provincija Herat	33/78-92	SAD SOF / TIC
09.08.2008.	Distrikt Tagub, provincija Kapisa	NA/11-12	NATO zračni udar / ciljani
06.06.2008.	Distrikt Dela Bala, provincija Nangarhar	NA/47	OEF zračni udar
06.06.2008.	Distrikt Dela Bala, provincija Nangarhar	NA/47	OEF zračni udar
08.05. 2008.	Distrikt Sangin, provincija Helmand	NA/21 - 80	SAD SOF / TIC
23.01. 2008.	Provincija Ghazni	11/11	SAD SOF / TIC
26./27.06.2007.	Distrikt Greshk, provincija Helmand	12/45 - 65	Snage SAD-a i ANSF / TIC
22.06.2007.	Distrikt Greshk,	NA/25	NATO snage / TIC

⁹ LAMB, Cristopher J.: Unity of Effort: Key to Success in Afghanistan, studija, Strategic Forum, Institute for National Strategic Studies, National Defense University, No. 248., 2009. str. 5.

	provincija Helmand		
08.05.2007.	Distrikt Sangin, provincija Helmand	NA/21	SAD SOF / TIC
01.05.2007.	Distrikt Maruf, provincija Kandahar	NA/13	Snage SAD-a / TIC
29.04.2007.	Distrikt Shindand, provincija Herat	NA/13	Snage SAD-a / TIC
04.03.2007.	Distrikt Jalalabad, provincija Nangarhar	16/16	SAD, SOF / TIC
01.11.2006.	Distrikt Panjwayi, provincija Kandahar	12/40	NATO snage / TIC
18.10.2006.	Distrikt Greshk, provincija Kandahar	NA/13	NATO snage / TIC
21.05.2006.	Distrikt Panjwayi, provincija Kandahar	17/34	Snage SAD-a / TIC
<i>*Broj žrtava je često predmet spora. Prvi broj je procjena međunarodnih snaga; drugi broj je procjena vlade Afganistana ili procjena javnih medija. NA: podaci nisu dostupni</i>			

Istražujući kolateralne žrtve sukoba u Afganistanu, Neta Crawford navodi kako većina Afganistanskih civila stradaju od strane pobunjenika, no to izaziva daleko manju reakciju nego kad civili stradaju krivicom međunarodnih snaga. "Kad ISAF ubije civile, dođe do porasta antiokupacijskih osjećaja i vezanog nasilja. Kad pobunjenici ubiju civile, bude manje reakcije. Tijekom većine godina, različite pobunjeničke skupine u Afganistanu su nanijele više štete civilnom stanovništvu nego snage SAD-a, ISAF i Afganistanska policija i vojska."¹⁰ Jedan od razloga za negativan naboj prema međunarodnim snagama može biti u činjenici kako, proporcionalno broju stradalih civila, u akcijama međunarodnih snaga strada više žena i djece. No ključna razlika je svakako u tome što međunarodne snage uzrokuju civilne žrtve slučajno, dok talibanski pobunjenici namjerno napadaju civile. Posebno od 2005. kada su proširili popis svojih meta sa međunarodnih snaga i Afganistanske vojske i policije na svo civilno stanovništvo koje surađuje sa afganistanskim vlastima i međunarodnim snagama. Velik uzrok smrtnosti civilnog stanovništva su i talibanski napadi bombaša samoubojica.

¹⁰ CRAWFORD, Neta: "Accountability for Killing: Moral Responsibility for Collateral Damage in America's Post-9/11 Wars", Oxford University Press, 2013., str.108., 109.

Stanje se donekle mijenja 2009. godine kada predsjednik Obama u ime administracije SAD-a, čije su trupe najprozivanije za civilne smrti, stavlja naglasak na sigurnost stanovništva i smanjenje civilnih žrtava. Nedugo nakon toga sličan proglas upućuje i talibanski zapovjednik Mula Mohammed Omar putem Pravilnika za mudžahedine Islamskog emirata Afganistana, knjižice od 61. strane, kojom, između ostalog, naređuje svojim snagama da više paze na živote civila u samoubojičkim operacijama.

Stanje konstantnog talibanskog terora

Kao što su to svojevremeno radili protiv snaga SSSR-a, talibanske snage, sigurne u planinskim selima na jugu zemlje te u susjednom Pakistanu vrše konstantan teror gerilskim ratovanjem protiv ISAF-a i Afganistanskih snaga sigurnosti (ANSF). Autobombe, bombaši samoubojice, napadi na konvoje, paljevina vozila, uništavanje infrastrukture, atentati, te ograničene vojne akcije lakim i teškim naoružanjem čine svakodnevicu Afganistana. Afganistanska vojska i policija čvrsto drži samo velike gradove te važne ceste, dok je prostor unutrašnjosti izložen različitim utjecajima. Od lokalnih plemenskih vođa do talibanskih pobunjenika čija se djelovanja intenziviraju se nakon svake zime, poslije žetve opijumskog maka u takozvanim "Proljetnim ofanzivama".

Proljetne ofanzive talibana pojačavaju se kako potpuno povlačenje međunarodnih snaga postaje sve izvjesnije. Svake godine, ofanziva ima posebnu metu. 2011. to su bile vojne baze, mjesta okupljanja, zračne baze, logistički i vojni konvoji. 2012. meta je bilo afganistansko vojno osoblje i vladini dužnosnici. 2013. u godini kada je zabilježen 2331 napad, 47% više nego prethodne godine, na udaru je bilo vojno osoblje ISAF-a. 2014. meta je šira te se sastoji od afganistanskih i međunarodnih vojnih snaga, zaposlenih u institucijama vlade i pravosuđa, ali i prevoditelja koji surađuju s međunarodnim osobljem. Posljednju talibansku ofanzivu, uz Afganistansku vojsku i policiju dočekalo je tek oko 51000 preostalih međunarodnih snaga u povlačenju, koje trebaju napustiti Afganistan do kraja godine.

Stanje terora i nesigurnosti koju gerilsko ratovanje talibanskih pobunjenika pod potporom dijela lokalnog stanovništva širi i među međunarodnim snagama pokazuje primjer talibanske strategije da infiltrira ljude u uniformama afganistanske vojske, od kojih su mnogi stvarni vojnici ili policajci ANSF-a koji okrenu oružje prema NATO vojnim savjetnicima¹¹ što je trening misije činilo skoro pa nemogućim. Samo u prvih pet mjeseci 2012. godine 22 od 35 poginulih NATO vojnika su ubili ljudi u uniformama

¹¹ LIND, William S.: "Unfriendly Fire", The American conservative, srpanj, 2012.

ANSF-a, nakon čega su uspostavljane brojne mjere unutarnje kontrole. Išlo se toliko daleko da su mjere uključivale i držanje oružja afganistanskih vojnika zaključanim za vrijeme boravka u bazi. Dok su sjeverni i zapadni dijelovi Afganistana bili relativno stabilni, u južnim dijelovima zemlje, tradicionalnim uporištima talibana, međunarodne snage su nailazile na žestok otpor. Samo u prvom desetljeću SAD i NATO misija u Afganistanu, od 2001. do 2011. preko 2700 međunarodnog osoblja je poginulo u borbama. Konvencionalni način ratovanja se pokazao iznimno neuspješan protiv talibanskih gerilskih metoda, što su kritizirali brojni vojni stručnjaci. "Prioritet SAD napora je na "likvidiraj/zarobi" misijama, baš kako talibani žele, koncentriranjem SAD i NATO snaga na bataljunske operacije koje prati kontinuiran neuspjeh, kakav su imali i u Vijetnamu."¹²

U nemogućnosti da se uspješno drži čitavo područje Afganistana, bilo je nužno stvoriti barem ograničeno okruženje u kojem bi se moglo razvijati Afganistansko gospodarstvo. Ideja stvaranja svojevrstnih gospodarskih enklava došla je od britanskog ISAF zapovjednika, Davida Richardsa, u svibnju 2006. kada je definirao strategiju koja je ciljala na stvaranje područja sigurnosti i stabilnosti u kojima je mogla biti kreirana klima za razvojne projekte. Ta područja su se zvala Afganistanske razvojne zone (ADZ). U njima su uprava, obnova i razvoj tekli usklađeno zahvaljujući sigurnosti koju su pružali ISAF i ANSF. Ideja je bila kako se postepeno ti otočići stabilnosti mogu širiti i povezati. Richardsova strategija je prozvana "tintne mrlje". Provincijski timovi za obnovu bili su ključni za njeno provođenje.

Hodes i Sedra pišu o situaciji u provinciji Helmand, na jugu Afganistana. Odmah po dolasku i smještanje u vojne barake formirane u vladinim distriktima na lokalitetima Musa Qala, Sangin, Nowzad i Kajaki, britanske trupe bile su pod opsadom i konstantnim napadima te nisu mogle pristupiti izvršavanju zadataka propisanih Richardsovom strategijom. Tada je posredstvom bivšeg britanski orijentiranog guvernera s talibanima postignut dogovor o prekidu vatre. Uvjeti su bili da se NATO povuče iz centra distrikta i preda čuvanje reda starješinama lokalnih sela. Iako, se situacija ubrzano popravila, Hodes i Sedra ističu kako je postavivši takav presedan, NATO možda ohrabrio kreiranje sigurnosnih vakuuma koje talibani mogu popuniti. Situaciju je opisao tadašnji šef policije Musa Qala, Haji Malang rekavši kako "Oni (talibani) imaju svoje mjesto u koje mi ne možemo ući, a mi imamo naše mjesto gdje oni ne smiju ući."¹³ Amerikanci i, nešto manje Karzajeva vlada su bili zaprepašteni tim dogovorom. "Amerikanci su smatrali kako je neto učinak tog dogovora bio stvaranje utočišta gdje su se talibanski borci mogli odmoriti,

¹² JOHNSON, Thomas H., MASON, Chris M.: "Understanding the Taliban Insurgency in Afghanistan", Elsevier Limited on behalf of Foreign Policy Research Institute, 2006.

¹³ HODES, Cyrus, SEDRA, Mark: "The Search for Security in Post-Taliban Afghanistan, Routledge, London, 2008. str. 47.

pregrupirati i planirati napade."¹⁴ Takvi dogovori su imali rok trajanja i upitan uspjeh, obzirom da su Musa Qala nešto kasnije ponovno zauzeli talibani.

Tešku situaciju donekle su ublažile tek preporuke s terena zapovjednika ISAF-a, generala Stanleya McChrystala u kasnom kolovozu 2009. godine tek dva mjeseca nakon što je preuzeo dužnost. "Preporuke su pozvale na značajnu promjenu NATO-ve strategije u Afganistanu u pravcu stavljanja manjeg naglaska na tradicionalne borbene operacije. Umjesto toga, prema McChrystalu, ključni faktori uspjeha uključuju snaženje Afganistanskih vođa, bolju koordinaciju angažmana internacionalne zajednice i treniranje Afganistanskih sigurnosnih snaga."¹⁵

ISAF misiju su pratili i brojni problemi iznutra. Posebice u prvim godinama misije, mnoge države su se jako teško dale nagovoriti na slanje vlastitih vojnih snaga u Afganistan. I kada bi pristali, mnogi saveznici bi svoje snage poslali u misiju uz ograničenja koja se odnose na prirodu zadataka koje te snage mogu obavljati. "Većina NATO članica, uključenih u misiju u Afganistanu su odbile dozvoliti njihovim vojnicima da se uključe u borbu i osigurale kako će njihove snage biti razmještene u stabilne dijelove zemlje."¹⁶ Kako u svojoj analizi NATO misije u Afganistanu, piše Vincent Morelli, oko polovina snaga u ISAF-u su imale određenu vrstu restrikcije uz svoje sudjelovanje koje su predstavljale značajne poteškoće za zapovjednike koji traže maksimum fleksibilnosti u korištenju vojnih snaga pod svojim zapovjedništvom. "Neke države neće dozvoliti da njihove snage budu razmještene u druge dijelove Afganistana. Druge brane da njihove snage sudjeluju u borbenim operacijama, osim u samoobrani."¹⁷ Premda su snage međunarodnih saveznika bile neophodne ISAF-ovoj misiji, činjenica stoji kako su NATO zapovjednici morali oblikovati sprovođenje nekih misija prema ograničenjima pojedinih snaga. Tema vojnih snaga s ograničenjima, nakon debata na NATO summitima u Rigi 2006. i Bukureštu 2008. došla je i na dnevni red Europskog parlamenta koji je izglasao izvješće o Afganistanu koje naglašava nužnost da jačanje političke volje i predanosti prati i osiguranje dodatnih vojnih snaga bez restrikcija od strane država koje ih šalju.

Anthony H. Cordesman, baveći se temom izgradnje ANSF-a, smatra kako je rat u Afganistanu jednako toliko rat percepcije javnosti koliko i rat za kontrolu teritorija te naglašava kako nitko tko je bio u vladi SAD-a za vrijeme Vijetnama ne može izbjeći blagi osjećaj deja vu-a uz anegdotu: "Pukovnik Harry Summers je jednom opisao razgovor koji je imao sa časnikom vojske Sjevernog Vijetnama, nakon sloma Južnog Vijetnama.

¹⁴ BREWSTER, Murray: "The Savage War: The Untold Battles of Afghanistan", John Wiley & Sons, 2011., str. 119.

¹⁵ EDSTROM, Hakan i GYLLENSPORRE Dennis: From Strategy to Operations – or the Other Way around. Palgrave Macmillan, 2012. str. 1.

¹⁶ HODES, SEDRA *op. cit.*, str. 46.

¹⁷ MORELLI, Vincent: NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance, DIANE Publishing, 2009. str. 10.

Raspravljali su borbene aktivnosti i Summers je istakao kako su SAD i snage Južnog Vijetnama dobile svaku bitku. Vijetnamski časnik se nasmiješio i rekao: "Da, ali to nije bilo važno."¹⁸

O uspješnosti međunarodnih napora u Afganistanu teško je govoriti. Među glavnim ciljevima koje je zacrtao SAD bila je likvidacija Osame bin Ladena kao predvodnika terorističke organizacije Al Kaida te suzbijanje talibanskog otpora. Prvi je ostvaren, drugi ne.

No sigurno kako je SAD i NATO misija u Afganistanu bila jako skupa. Brojke su previsoke za precizne procjene. Mnogi znanstvenici u SAD-u su se bavili tom temom navodeći da su ratovi u Iraku i Afganistanu samo Sjedinjene Američke Države, kao najvećeg financijera međunarodnih misija, izravno i neizravno, koštali između četiri i šest trilijuna (tisuća milijardi) dolara, čime su najskuplji ratovi u povijesti te zemlje. Troškovi najavljenog povlačenja međunarodnih snaga sa svom mehanizacijom i vojnom infrastrukturuom će biti enormni. "Čak će i troškovi logistike i prijevoza opreme iz Afganistana po predviđanjima koštati milijarde."¹⁹ Istraživanje nevladine organizacije National Priorities Project rezultiralo je procjenom da je svaki sat vremena rata u Afganistanu u naponu kampanje, porezne obveznike SAD-a koštao 10.17 milijuna dolara. Labava afganistanska administracija te iznimno visok stepen korumpiranosti uz nedovoljnu uvezanost vojne i civilne infrastrukture te odsustva pravovremenog strateškog planiranja uzrokovali su da je potrošeno mnogo bez velikih rezultata. "Ne samo da je novac došao prekasno da spriječi podizanje većeg ustanka pobunjenika, nego kad je došao, raspoređen je na područja koja nisu imala efektivnog planiranja, upravljanja i komunikacijskih sistema. Bez stvarne fiskalne kontrole i bez mjerila učinkovitosti. Sustav je praktično pozivao na traćenje, prevaru i zlouporabe".²⁰

Afganistan nakon Lisabona i Chicaga

Još na NATO summitu u Lisabonu 2010. godine donesena je deklaracija čija točka 4. najavljuje novu fazu NATO misije u Afganistanu. Proces preuzimanja pune odgovornosti i vodstva Afganistanskih snaga sigurnosti za sigurnost u Afganistanu određena je za 2011. uz napomene da će se tranzicija vršiti po osnovu realnih, a ne

¹⁸ CORDESMAN, Anthony H.: *Winning in Afghanistan: Creating Effective Afghan Security Forces*, Center for Strategic and International Studies, 2009. str. 21.

¹⁹ BILMES, Linda J. "The Financial Legacy of Iraq and Afghanistan: How wartime spending decisions will constrain future national security budgets", Harvard Kennedy School Faculty Research Working Paper Series, 2013. str. 3.

²⁰ CORDESMAN, Anthony H.: "The U.S. cost of the Afghan war: FY2002-FY2013.", Center for Strategic & International Studies, Washington, D.C., 2012. str.2, str.3.

vremenskih uvjeta te zajedničke procjene NATO i ISAF. Kao godina do koje će Afganistanske snage preuzeti punu odgovornost za sigurnost u čitavoj zemlji postavlja se 2014. Strategija zacrtana u Lisabonu potvrđuje se na Chicago Summitu 2012. godine kada NATO donosi strategiju izvlačenja iz Afganistana i obavezuje se okončati rat. Povlačenje 130 000 vojnika ISAF zajedno s njihovih 70 000 vozila će se obaviti do kraja 2014. godine.

"Odlučno i zajedno, onako kako smo se žrtvovali za zajedničku sigurnost, ostat ćemo jedinstveni i privesti kraju misiju u Afganistanu"²¹, poručio je predsjednik SAD-a Barack Obama, kao domaćin u Chicagu, zatvarajući najveći summit u dotadašnjoj povijesti NATO-a, kojim je zapečaćena sudbina savezničke misije u Afganistanu. U Chicagu je pokazana odlučnost za dovršetak započete tranzicije u Afganistanu do 2014. godine, ali i iskazana spremnost da NATO i dalje bude na raspolaganju za pomoć afganistanskoj vojsci i policiji. Umjesto borbenih misija, međunarodne snage će biti koncentrirane na savjetovanje, asistenciju i obuku Afganistanskih snaga sigurnosti (ANSF). Goleme stajaće snage ANSF u najvećem obimu su iznosile oko 352 000 ljudi pod oružjem koji preuzimaju punu odgovornost za očuvanje mira i stabilnosti u državi podijeljeni u Afganistansku narodnu armiju (ANA), Afganistansku narodnu policiju (ANP), Afganistanske zračne snage (APPF) te Afganistansku lokalnu policiju (ALP). Zbog ogromnog troška od preko 11 milijardi dolara godišnjeg održavanja tolike vojske, NATO saveznici na summitu u Chicagu, donijeli su odluku kako snage treba smanjiti na lakše održivih 228 500 ljudi koji će godišnje koštati 4.1 milijardu dolara. Ipak, nedavna studija koju je za Pentagon izradilo Središte za analize u mornarici (CNA) sugerira da plan prepolovljavanja ANSF treba zaustaviti kako bi se otklonio rizik da Afganistan ponovno postane utočište za teroriste.

Nemoguće je imati točne podatke, no procjenjuje se kako talibanskih pobunjenika ima otprilike 30 000, što bi značilo da na jednog pobunjenika dođe više od deset vojnika. Ipak, goleme brojke ne garantiraju učinkovitost. 86% vojnika koji se prijave na kompleksnu vojnu obuku ANSF su nepismeni te moraju proći kroz osnovni tečaj opismenjavanja kako bi znali pročitati svoje ime i serijski broj na svom oružju. Jedan od glavnih motiva ulaska u službu je novac, obzirom na veliko siromaštvo u državi. U mnogim djelovima zemlje, članovi, pa i zapovjednici Afganistanske lokalne policije su zbog čvrstih tradicionalnih veza odani lokalnim moćnicima i njihovim paravojnim formacijama. Kao i u ostatku društva, u vojsci i policiji postoje veliki problemi s korupcijom, ali i nedisciplinom te zlouporabom droga. Posebno izvješće Instituta mira SAD-a iz 2012. bilježi kako su se SAD Marinci žalili da se čini kao da Afganistanska

²¹ The White House Office of the Press Secretary: Remarks by the President at NATO Press Conference <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/05/21/remarks-president-nato-press-conference>

policija za javni red (ANCOP – dio Afganistanske narodne policije op. aut.) ne zna pravila službe i da nisu propisno trenirani da provode operacije. "Članovi Afganistanske policije za javni red su odbili provoditi noćne patrole, vršiti čuvarsku dužnost u podne ili čistiti svoje prostorije u vojarni. Napuštali su svoja mjesta ili još gore, pljačkali motoriste uzimajući im gotovinu i mobilne telefone. Mnogi policajci su otvoreno pušili hašiš. Za vrijeme prvog mjeseca čitava ANCOP jedinica je povučena s dužnosti nakon što je četvrtina policajaca bila pozitivna na testiranju protiv droga".²²

SAD namjerava zadržati dio svojih trupa u Afganistanu i nakon 2014. što je predviđeno ugovorom pod nazivom "Dogovor o sigurnosnoj i obrambenoj suradnji između Sjedinjenih Država i Islamske Republike Afganistan". Tim obrambeno-pravnim dokumentom bi se omogućio ostanak do 15000 vojnika SAD-a do 2024. godine. Ugovor nije potpisan od strane dugogodišnjeg predsjednika Afganistana Hamida Karzai-a kojem je istekao mandat. Posljednjih godina, od kako se približilo povlačenje međunarodnih snaga, odnosi između Hamida Karzai-ja i Vlade SAD-a su zahladili što je postalo očito kroz niz diplomatskih incidenata. Afganistanski predsjednik je 2013. prozvao specijalne snage SAD-a za zlostavljanje, mučenje i ubijanje ljudi. Nedugo nakon optužio je SAD za suradnju s talibanima kako bi zadržale strane trupe što duže na prostoru Afganistana. No, očekuje se da će Ugovor biti potpisan poslije uspostave novog predsjednika izabranog na prvim predsjedničkim izborima u godinama nakon vojne intervencije, održanim 2014. Brojni prigovori o nepravilnostima na izborima uzrokovali su ponovno prebrojavanje glasova pod nadzorom UN-a, što je odgodilo imenovanje novog predsjednika te države. Na potpis čeka i NATO misija u toj zemlji. Sporazum o statusu NATO snaga u Afganistanu - NATO SOFA također treba biti potpisan od strane novog predsjednika Afganistana. O nužnosti potpisivanja tog obrambeno-pravnog dokumenta se raspravljalo i na posljednjem NATO summitu u Walesu, u rujnu 2014. Tada su čelnici država ISAF zatražili od predsjedničkih kandidata da uspostave suradnju i zakluče nužne sigurnosne sporazume čim prije moguće. Potvrdili su svoju spremnost da pokrenu neborbenu misiju u Afganistanu poslije 2014., za što je potrebno otkloniti pravne prepreke. "Ne mogu dovoljno naglasiti važnost ovoga. Bez potpisa, ne može biti misije. Naše planiranje je završeno, ali je vremena malo. Sa završetkom ISAF misije u prosincu, promijenit ćemo prirodu i raspon našeg sudjelovanja u Afganistanu. Ali će naša predanost istrajati zato što stabilnost Afganistana znači sigurnost za nas."²³ poručio je glavni tajnik NATO-a Fogh Rasmussen na NATO summitu u Walesu, 2014. godine.

²² PERITO, Robert M: "Afganistan's Civil Order Police", Special report United States Institute of peace, 2012., str. 7.

²³ Nato.int: Wales summit 2014., NATO ponovno potvrđuje kontinuiranu potporu Afganistanu, http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112458.htm

Godina odluke za Afganistan

ISAF snage su u Afganistan poslane s misijom da se stavi kraj na utočišta međunarodnih terorista, ali i "da izgrade stabilnu, sigurnu i prosperitetnu demokratsku državu koja poštuje ljudska prava"²⁴. Ipak, stvarnost koja je dočekala međunarodne snage u Afganistanu dovela je do toga da "Što je ISAF duže bio u Afganistanu, manje se čulo o njihovoj misiji izgradnje države."²⁵ Brojni znanstvenici baveći se problematikom međunarodnih snaga u Afganistanu smatraju kako je problem za NATO i ISAF bio konceptualne prirode. "NATO saveznici nisu pojmlili konflikt u kojem će plemenske i etničke linije, krhke vladine institucije i varljivi politički legitimitet biti od izravne važnosti za NATO i njihovu misiju te preduvjet za uspjeh ISAF."²⁶

Afganistan je etnički heterogeno društvo sa tradicionalno slabom sviješću o zajedničkoj državi, što dijelom objašnjava slabu centralnu vlast. U narodu dominira plemenski mentalitet koji propisuje da je na prvom mjestu je obitelj pa pleme pa etnička pripadnost. "Vođe lokalne zajednice u Afganistanu su često plemenske vođe dok je struktura lokalne zajednice tijesno povezana s plemenskom strukturom, iako ne nužno jasno ili dosljedno."²⁷ Od trideset i jednog milijuna stanovnika Paštuni čine 42 %, Tadžiki 27 %, Hazari i Uzbeki po 9 % stanovništva. U povijesti su bilježeni etnički sukobi i ukorijenjene netrpeljivosti poput one između Paštuna (suniti) i Hazara (šijiti) što dodatno komplicira stanje u Afganistanu. Teško se nadati gospodarskom razvoju, obzirom da je, nakon tri desetljeća razornih ratova i unutarnjih sukoba, bez obzira na znatna bogatstva prirodnim resursima, mineralima i naftom, Afganistan jedna od najsiromašnijih zemalja svijeta. 95 % BDP-a čini međunarodna pomoć za civilni i vojni razvoj, sredstva Svjetske banke i potrošnja u zemlji od strane međunarodnih vojnih trupa. Nepismenih je 70%. Samo 30% obitelji ima redovnu opskrbu električnom energijom. Samo 46% Afganistanaca koriste sigurnu vodu za piće. Prema podacima iz Transparency Internationala, Afganistan je treća najkorumpiranija država svijeta. Podaci UN-a sugeriraju da je iznos koji propadne u korupciji jednak 23 % BDP-a.

Posljednjih trinaest godina zabilježen je znatan porast proizvodnje opijuma. 2001. proizvodnja je iznosila 185 tona godišnje. 2007. čak 8200 tona. Prema podacima Ureda UN-a za pitanja droge i kriminala u Afganistanu (UNDOC), 2011. i 2012. uzgoj

²⁴ "ISAF strateška vizija", 03.04.2008. Paragraf 1. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8444.htm

²⁵ WEBBER, Mark, SPERLING, James, SMITH, Martin A.: "NATO's Post-Cold War Trajectory", Palgrave Macmillan Ltd. 2012. str. 83.

²⁶ RYNNING, Sten: NATO in Afghanistan: The Liberal Disconnect, Stanford University Press, 2012, str. 104.

²⁷ BOON, Kristen E., HUQ, Aziz, LOVELACE, JR., Douglas C.: "Al Qaeda, the Taliban, and Conflict in Afghanistan", Terrorism, vol.117., Oxford University Press, 2011., str. 123.

opijumskog maka porastao za dodatnih 18%. Podaci iz UNDOC-a navode kako "90% svjetske proizvodnje opijuma dolazi iz Afganistana, a tamo se zaplijeni manje od 2%".²⁸ Procjenjuje se da su od 2005. do 2008. talibani zaradili od 450 do 600 milijuna dolara od reketarenja uzgoja i trgovine opijumom u Afganistanu, što iznosi tek 10% njihovih prihoda, obzirom da je njihova kampanja financirana uglavnom privatnim donacijama. Drastičan porast uzgoja opijumskog maka u Afganistanu posljednjih 13 godina ima izravne posljedice i na stanovništvo. Podaci UN-a ukazuju na to da je osam posto ukupne populacije Afganistana ovisno o opojnim drogama.

Demokratska vlada u Afganistanu ostaje u velikim problemima s korupcijom i atmosferom bezakonja. Oružane snage Afganistana suvereno drže samo središte zemlje, dok je upitno kako će se nakon povlačenja NATO-a vlast održati izvan velikih gradova poput Kabula, Kandahara i Herata. Istodobno, teško je vjerovati da bi talibani bili u stanju ponovno preuzeti kontrolu nad čitavim teritorijem Afganistana i država ostaje u neizvjesnosti – riješena do pola. Postoje razni scenariji za preustroj države koji bi omogućio njen lakši opstanak. "Neki znanstvenici predlažu federalizaciju države koja bi dala znatne ovlasti regijama obzirom da centralna vlada ionako nema snažan autoritet vladavine. Neki, čak, i predlažu podjelu afganistanskih pokrajina duž etničkih linija. Međutim, u oba slučaja je malo vjerovatno da to može osigurati stabilnost u Afganistanu. Drugi predlažu uključivanje talibana u Afganistansku vladu."²⁹

Nakon što je u Lisabonu tek postavljen temelj za odlazak iz Afganistana, stav međunarodnih snaga, donekle je spretno formuliran u ocjeni "Dovoljno dobar Afganistan je dovoljno dobro"³⁰ NATO zapovjednika David Petraeusa u intervjuu koji je dao za CBS kada je dodao da međunarodne snage ne pokušavaju da pretvore Afganistan u Švicarsku za pet godina ili manje.

General poručnik Nick Carter, zamjenik zapovjednika ISAF Međunarodnih snaga za potporu sigurnosti 2013. godine je ocijenio je trenutnu situaciju u Afganistanu kao "Stabilnu nestabilnost"³¹ u kojoj znatni dijelovi države neće biti dobro 'povezani' s centralnom vladom u Kabulu. U mnogim dijelovima Afganistana, posebice ruralnim krajevima, dominirat će kombinacije lokalne, često korumpirane vlasti, plemenskih vođa, vođa oružanih i narko bandi ili pobunjenici koji ostvaruju svoje interese.

²⁸ "ADDICTION, CRIME AND INSURGENCY The transnational threat of Afghan opium", United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Oct. 2009., str. 2.

²⁹ ZENEBE, *op. cit.*, str. 239.

³⁰ ISAF: General Petraeus Meet the Press Transcript August 15, 2010 <http://www.isaf.nato.int/article/transcripts/general-petraeus-meet-the-press-transcript-august-15-2010.html>

³¹ CHAMBERLAIN, Nigel: "But Russia demands a UN mandate", NATO Watch, 19.05.2013., <http://www.natowatch.org/node/954>

Zaključak

Nakon trinaest godina međunarodnih misija SAD-a i NATO-a, koje su trebale iskorijeniti teroristička uporišta i oformiti stabilnu i sigurnu demokratsku državu, a koje su koštale trilijune dolara, uspjeh je upitan, a Afganistan daleko od stabilnosti, suočen sa svakodnevnim terorističkim napadima, eksplozijama auto bombi u urbanim sredinama, atentatima, bombašima samoubojicama te aktivnim gerilskim ratom s talibanskim pobunjenicima koji i dalje kontroliraju velike dijelove unutrašnjosti zemlje, kriminalnim bandama i lokalnim moćnicima ali i nacionalnom heterogenošću te etničkom podijeljenošću društva između naroda Afganistana – Paštuna, Tadžika, Hazara i Uzbeka. Afganistan ostaje u atmosferi nesigurnosti, s talibanskim pobunjenicima kao najvećom prijetnjom. Centralna vlast je labava, a odnos između etničkih skupina upitan. Zemlja se ne može okrenuti napretku zbog upropaštenog gospodarstva. Na svakom koraku, veliki problemi poput proizvodnje i trgovine opijata, siromaštva, nepismenosti, nedostatka osnovnih uvjeta za život, disfunkcionalnog državnog aparata i odsustva vladavine prava zbog visokih stopa korupcije, ne ulijevaju optimizam da država može krenuti u dobrom smjeru.

Glomazne snage sigurnosti, iako više od deset puta brojnije od pobunjenih talibana niti zajedno s jakim snagama ISAF-a nisu uspjele poraziti talibanske pobunjenike i njihov gerilski način ratovanja. Pitanje je koliko će učinkovita biti Afganistanska vojska u budućnosti kada krajem godine ostane bez borbene potpore međunarodnih snaga te kakva budućnost može očekivati krhki Afganistan, kakvog su napravile međunarodne snage predvođene SAD-om i NATO savezom. Pitanje koje ostaje visiti neriješeno kao i sudbina Afganistana je hoće li demokratska država opstati i očuvati konce koji je drže na okupu ili će se s odlaskom međunarodnih snaga vratiti talibani i uporište za globalni terorizam.

Abstract:

NATO forces, together with allies, gathered in the International Security Assistance Force (ISAF) are ending their mission in Afghanistan and retreating by the end of 2014. The country is far from stability, faced with constant terrorist attacks, car bomb explosions in urban environments and an active guerilla warfare against the Taliban rebels which are still controlling vast parts of the inner Afghanistan, criminal gangs and local chieftains but also national heterogeneity as well as the growing ethnic division of the people of Afghanistan – Pashtun, Tajiks, Hazaras and Uzbeks. The primary goal of international forces is to enable Afghan authorities effective security on the whole country area so that Afghanistan could never become safe haven for terrorists again. NATO experts

helped form and train local armed forces – The Afghan National Security Forces (ANSF), which by the end of the year is bound to take full responsibility for their country. Afghan armed forces are firmly holding only the center of Afghanistan, while it remains a question how well will they retain control in the inner parts of the country after NATO forces pull out.

Guerilla tactics of the Taliban rebels and asymmetric warfare have proven to be extremely efficient against international forces. Producing fear, bomb attacks and infiltrations within the Afghan armed forces create a tactic to which allied forces are not able to produce adequate response on the ground.

Afghan democratic government is facing big problems with the corruption and lawlessness. Traditional narcotics production in the world's opium capital is one of main sources of finance for local chieftains, criminal gangs and Taliban rebels. Afghanistan is one of world's leading producers of narcotics, estimating that almost 90% of world's opium is produced in Afghanistan.

In this paper, authors analyze current situation in Afghanistan, an unstable young democracy on a constant edge of conflict escalation, with a strong atmosphere of insecurity, almost daily terrorist attacks, and related deaths, corruption, and lawlessness which make serious law and order enforcement difficult to implement – all in the context of the retreat of NATO forces and questionable readiness of local army. NATO officials themselves confess that no one can predict what can happen in Afghanistan after NATO leaves the frontline role to local forces, and certain reports do not hide a concern about the possibility of civil war outburst if local forces are not able to maintain order in that country. Authors also analyze effects of NATO and allied missions in Afghanistan and provide a detailed overview of the current situation and analyze possible scenarios which can happen in this country which, after 30 years of turmoil, conflict and occupations – is in a state of delicate balance. Will Afghanistan, after the retreat of allied international forces which are the stabilization factor in the recent past of the country, slip into chaos, conflicts with Taliban rebels, or between ethnicities? Are the vast standing Afghanistan armed forces enough to preserve current regime, validated through democratic elections.

Key Words: Afganistan, NATO, ANSF, Taliban, Retreat

Literatura:

BILLARD, JR., Robert D., "Operation Cyclone: How the United States Defeated the Soviet Union", Undergraduate Research Journal at UCCS, Volume 3.2, Oct. 2010

- BILMES, Linda J.:** *"The Financial Legacy of Iraq and Afghanistan: How wartime spending decisions will constrain future national security budgets"*, Harvard Kennedy School Faculty Research Working Paper Series, 2013.
- BOON, Kristen E., HUQ, Aziz, LOVELACE, JR., Douglas C.:** *"Al Qaeda, the Taliban, and Conflict in Afghanistan"*, Terrorism, vol.117., Oxford University Press, 2011.
- BREWSTER, Murray:** *"The Savage War: The Untold Battles of Afghanistan"*, John Wiley & Sons, 2011.
- CORDESMAN, Anthony H.:** *"Winning in Afghanistan: Creating Effective Afghan Security Forces"*, Center for Strategic and International Studies, 2009. str. 21.
- CORDESMAN, Anthony H.:** *"The U.S. cost of the Afghan war: FY2002-FY2013."*, Center for Strategic & International Studies, Washington, D.C., 2012.
- CRAWFORD, Neta:** *"Accountability for Killing: Moral Responsibility for Collateral Damage in America's Post-9/11 Wars"*, Oxford University Press, 2013.
- EDSTROM, Hakan i GYLLENSPORRE Dennis:** *"From Strategy to Operations – or the Other Way around."* Palgrave Macmillan, 2012.
- HODES, Cyrus, SEDRA, Mark:** *"The Search for Security in Post-Taliban Afghanistan"*, Routledge, London, 2008.
- JOHNSON, Thomas H., MASON, Chris M.:** *"Understanding the Taliban Insurgency in Afghanistan"*, Elsevier Limited on behalf of Foreign Policy Research Institute, 2006.
- LIND, William S.:** *"Unfriendly Fire"*, The American conservative, izdanje: srpanj 2012.
- MORELLI, Vincent:** *"NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance"*, DIANE Publishing, 2009.
- PERITO, Robert M.:** *"Afghanistan's Civil Order Police"*, Special report United States Institute of Peace, 2012.
- PETERSON, James W.:** *"NATO and Terrorism: Organisational Expansion and Mission Transformation"*, Continuum, New York, 2011.
- RASHID, Ahmed:** *"Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia"*, New Haven, CT: Yale University Press, 2000.
- RYNNING, Sten:** *"NATO in Afghanistan: The Liberal Disconnect"*, Stanford University Press, 2012, str. 104.
- TABER, Robert:** *"War of the Flea: The Classic Study of Guerrilla Warfare"*, Washington DC: Brassey's INC, 2002.
- LAMB, Cristopher J.:** *"Unity of Effort: Key to Success in Afghanistan"*, studija, Strategic Forum, Institute for National Strategic Studies, National Defense University, No. 248., 2009.

WEBBER, Mark, SPERLING, James, SMITH, Martin A.: *"NATO's Post-Cold War Trajectory"*, Palgrave Macmillan Ltd. 2012.

ZENEBE, Abdi: *"The post NATO Afghanistan: Prospects and challenges"*, European Scientific Journal, /SPECIAL/ edition vol.2, prosinac 2013.

Ostali izvori:

"ADDICTION, CRIME AND INSURGENCY The transnational threat of Afghan opium", United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), October 2009.

ISAF Transcript: *"General Petraeus Meet the Press"*, August 15, 2010 <http://www.isaf.nato.int/article/transcripts/general-petraeus-meet-the-press-transcript-august-15-2010.html> (23.06.2014.)

ISAF strateška vizija, 03.04.2008.

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8444.htm (22.06.2014.)

Govor Generalnog tajnika NATO-a, Lorda Robertsona na Konferenciji o Maršalovom naslijeđu: " 12 11.2003. *Uloga Transatlanske zajednice u izgradnji mira i sigurnosti*" <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s031112a.htm> (24.06.2014.)

The White House Office of the Press Secretary: Remarks by the President at NATO Press Conference <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/05/21/remarks-president-nato-press-conference> (22.06.2014.)

CHAMBERLAIN, Nigel: *"But Russia demands a UN mandate"*, NATO Watch, 19.05.2013., <http://www.natowatch.org/node/954> (24.06.2014.)

"Bush delivers ultimatum" – CNN.com/world

<http://edition.cnn.com/2001/WORLD/asiapcf/central/09/20/ret.afghan.bush/index.html?s=PM:asiapcf> (24.06.2014.)

Internetske stranice:

http://www.longwarjournal.org/archives/2013/04/taliban_promise_suic.php# (24.06.2014.)

<http://www.nato.int> (25.06.2014.)

<http://www.rense.com/general31/cyc.htm> (20.06.2014.)

<http://www.theguardian.com/world/2014/may/12/taliban-begins-annual-spring-offensive-attacks-afghanistan> (18.06.2014.)

- http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2013_10/20131018_131022-MediaBackgrounder_ANSF_en.pdf (25.06.2014.)
- http://www.longwarjournal.org/archives/2011/05/afghan_national_army_4.php (05.06.2014.)
- <http://www.tolonews.com/en/afghanistan/13928-afghanistan-risking-collapse-with-ansf-size-decrease> (14.06.2014.)
- <http://www.theguardian.com/commentisfree/2012/sep/07/afghan-police-reform-protecting-soldiers> (12.06.2014.)
- <https://www.nationalpriorities.org/cost-of/war-in-afghanistan/> (14.06.2014.)
- <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/11/afghan-president-karzai-us-troop-pact-clapper> (24.06.2014.)
- <http://www.advance.hr/vijesti/talibani-napali-nato-konvoj-zapalili-37-cisterni/> (24.06.2014.)
- <http://www.nbcnews.com/news/other/endless-afghanistan-us-afghan-agreement-would-keep-troops-place-funds-f2D11623339> (18.06.2014.)
- <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2012/05/01/fact-sheet-us-afghanistan-strategic-partnership-agreement> (18.06.2014.)
- <http://www.theguardian.com/world/2013/mar/10/afghan-president-us-forces-taliban> (24.06.2014.)
- http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_112458.htm (18.09.2014.)